

Sygn. akt III AUa 431/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka (spr.) SSO del. Gabriela Horodnicka-Stelmaszczuk
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 13 kwietnia 2017 r. w Szczecinie

sprawy (...) Spółdzielni (...) w C.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

przy udziale M. T., K. C. (zd. W.), K. P., J. W. i E. W.

o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne

na skutek apelacji płatnika

od wyroku Sądu Okręgowego w Szczecinie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 22 lutego 2016 r. sygn. akt VII U 2942/14

1. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje w ten sposób, że w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne M. T., K. C. (zd. W.), K. P., J. W. i E. W. nie uwzględnia się świadczeń finansowanych ze środków na cele socjalne,

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz (...) Spółdzielni (...) w C. kwotę 720 zł (siedemset dwadzieścia) tytułem zwrotu kosztów procesu za obie instancje.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek del. SSO Gabriela Horodnicka

– Stelmaszczuk

Sygn. akt III AUa 431/16

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 28 lipca 2014 roku stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe, zdrowotne i ubezpieczenie wypadkowe M. T. podlegającej tym ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) C., wynosiła w grudniu 2009 roku, w marcu 2010 roku, w grudniu 2010 roku, w marcu 2011 roku, w kwietniu 2011 roku, w listopadzie 2011 roku, w marcu 2012 roku, w sierpniu 2012 roku i w listopadzie 2012 roku kwoty szczegółowo określone w treści decyzji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 28 lipca 2014 roku stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe, zdrowotne i ubezpieczenie wypadkowe K. W. podlegającej tym ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...)C., wynosiła w marcu 2010 roku, w grudniu 2010 roku, w marcu 2011 roku, w kwietniu 2011 roku, w listopadzie 2011 roku, w marcu 2012 roku, w sierpniu 2012 roku i w listopadzie 2012 roku kwoty szczegółowo określone w treści decyzji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 28 lipca 2014 roku stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe, zdrowotne i ubezpieczenie wypadkowe K. P. podlegającej tym ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) C., wynosiła w grudniu 2009 roku, w grudniu 2010 roku, w marcu 2011 roku, w kwietniu 2011 roku, w listopadzie 2011 roku, w marcu 2012 roku, w sierpniu 2012 roku i w listopadzie 2012 roku kwoty szczegółowo określone w treści decyzji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 28 lipca 2014 roku stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe, zdrowotne i ubezpieczenie wypadkowe J. W. podlegającej tym ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) C., wynosiła w grudniu 2009 roku, w marcu 2010 roku, w grudniu 2010 roku, w marcu 2011 roku, w kwietniu 2011 roku, w listopadzie 2011 roku, w marcu 2012 roku, w sierpniu 2012 roku i w listopadzie 2012 roku kwoty szczegółowo określone w treści decyzji.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. decyzją z dnia 28 lipca 2014 roku stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe, zdrowotne i ubezpieczenie wypadkowe E. W. podlegającej tym ubezpieczeniom jako pracownik u płatnika składek (...) C., wynosiła w grudniu 2009 roku i w marcu 2010 roku kwoty szczegółowo określone w treści decyzji.

Odwołania od powyższych decyzji wywiódł płatnik składek (...) C., wnosząc o ich zmianę, ewentualnie o uchylenie decyzji i przekazanie spraw organowi rentowemu do ponownego rozpoznania. Skarżący zakwestionował stanowisko organu rentowego, jakoby przyznawanie bonów pracownikom odbywało się z pominięciem badania ich sytuacji życiowej i kryterium dochodowego.

W odpowiedzi na odwołania pozwany organ rentowy wniósł o ich oddalenie oraz zasądzenie od odwołującego się na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, podtrzymując argumentację, która legła u podstaw zaskarżonych decyzji.

Postanowieniami z dnia 12 listopada 2014 roku Sąd Okręgowy połączył sprawy z powyższych odwołań do wspólnego rozpoznania i wyrokowania, a nadto wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanych M. T., E. W., J. W., K. P. i K. W..

Wyrokiem z dnia 22 lutego 2016 r. Sąd Okręgowy w Szczecinie oddalił odwołania (pkt I) oraz zasądził od płatnika (...) Spółdzielni (...) w C. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 300 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Zgodnie z Regulaminem Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych obowiązującym u płatnika od 30 grudnia 2003 roku, ze świadczeń finansowanych z ZFŚS mogli korzystać pracownicy i członkowie ich rodzin pozostający na ich utrzymaniu (dzieci własne, dzieci przysposobione i przyjęte na wychowanie w ramach rodziny zastępczej do lat 18, a jeżeli kształcą się w szkole- do czasu ukończenia nauki, nie dłużej niż do ukończenia 25 lat), emeryci i renciści

- byli pracownicy, pracownicy sezonowi, przebywający na urloпах bezpłatnych, pracownicy młodociani z którymi zawarto umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego oraz członkowie rodzin pracowników zmarłych w czasie zatrudnienia. Regulamin powyższy określa zasady i warunki korzystania z ZFŚS na cele socjalne jak i mieszkaniowe.

W pkt § 4 przywołanego Regulaminu wskazano, że posiadane środki Funduszu mogą być przeznaczone na finansowanie i dofinansowanie:

- krajowego wypoczynku dzieci i młodzieży,
- krajowych wczasów pracowniczych – rodzinnych i indywidualnych oraz wczasów profilaktyczno – leczniczych,
- działalności kulturalno-oświatowej w formie zakupu biletów do kina, teatru, imprez artystycznych,
- pomocy rzeczowej i finansowej osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej,
- bony towarowe i paczki z okazji różnych świąt i imprez okolicznościowych dla pracowników, emerytów i rencistów byłych pracowników spółdzielni oraz dla uczniów,
- imprez okolicznościowych,
- innego rodzaju działalność celową, faktycznie potrzebną po uzgodnieniu z Zakładową Organizacją Związkową.

Według § 8 pkt 1, pracownik ubiegający się o przyznanie świadczeń i usług z ZFŚS, powinien złożyć na piśmie do 28 lutego danego roku zgłoszenie o przydział odpowiedniego świadczenia. W § 8 pkt 4 regulaminu wskazano, że decyzję o przyznaniu świadczeń podejmuje Zarząd Spółdzielni w uzgodnieniu z Zakładową Organizacją Związkową. Środki ZFŚS nie mogą być przyznawane w formie pieniężnej za wyjątkiem zapomóg losowych oraz dopłat do wczasów, kolonii i obozów dla dzieci i młodzieży opłacanych indywidualnie (pkt 5). ZFŚS administruje Zarząd spółdzielni (pkt 6). Organizowaniem działalności socjalnej zajmuje się komisja ds. pracowniczych (pkt7).

Aneks nr (...) z dnia 1 lutego 2008 roku wprowadzono zmianę w treści § 8 pkt 1 regulaminu ZFŚS, który otrzymał brzmienie: „pracownik ubiegający się o przyznanie świadczeń i usług z ZFŚS, powinien złożyć na piśmie do 28 lutego danego roku zgłoszenie o przydział odpowiedniego świadczenia lub usługi oraz oświadczenie o dochodzie netto z poprzedniego roku na 1 członka w rodzinie uprawnionego zgodnie z Regulaminem do korzystania z ZFŚS”.

Płatnik składek w 2009 roku przyznał pracownikom Spółdzielni zatrudnionym na dzień 1 sierpnia 2009 roku i pracującym na dzień 1 grudnia 2009 roku, bony towarowe o wartości:

po 150 zł – dla pracowników produkcji,

po 140 zł - dla kierowników produkcji, brygadzystów,

po 120 zł – dla pracowników,

po 110 zł – dla kierowników i zastępców, pracowników samodzielnych.

Pracownikom zatrudnionym na dzień 1 grudnia 2009 roku wydane zostały również paczki żywnościowe o wartości ok. 35 zł, a pracownikom młodocianym paczki żywnościowe o wartości ok. 20 zł.

Płatnik składek w 2010 roku przyznał:

- w dniu 1 lutego 2010 roku pracownikom Spółdzielni zatrudnionym na dzień 1 lutego 2010 roku paczki o wartości ok. 45 zł,

- w dniu 8 marca 2010 roku dla pracownic spółdzielni z okazji Dnia Kobiet świadczenie rzeczowe o wartości 50 zł, dla pracownic młodocianych czekoladki o wartości ok. 12 zł.,

- w dniu 15 marca 2010 roku bony towarowe o wartości;

po 200 zł – dla pracowników,

po 190 zł- dla kierowników i zastępców, pracowników samodzielnych, brygadzystów,

po 150 zł - dla pracowników na niepełnym etacie(3/4, 5/8),

po 120 zł – dla pracowników na niepełnym etacie (1/2), pracowników znajdujących się w okresie wypowiedzenia proporcjonalnie do przepracowanego okresu

Pracownicy nowozatrudnieni otrzymali paczki żywnościowe o wartości ok. 50 zł w dniu 1 grudnia 2010 roku bony towarowe o wartości:

- po 290 zł – pracownicy i pełnomocnicy,

- po 285 zł- kierownicy i zastępcy, pracownicy samodzielni, brygadziści

K. K. otrzymała za przepracowanie 11 miesięcy paczkę o wartości 50 zł, pracownicy na niepełnym etacie otrzymali bony proporcjonalnie w zaokrągleniu do 5 zł, a pracownicy młodociani – paczki żywnościowe o wartości ok. 20 zł.

Płatnik składek w 2011 roku przyznał:

- w dniu 1 lutego 2011 roku pracownikom Spółdzielni zatrudnionym na dzień 1 lutego 2011 roku paczki o wartości ok. 25 zł,

- w dniu 8 marca 2011 roku dla pracownic Spółdzielni z okazji Dnia Kobiet świadczenie rzeczowe o wartości 50 zł, dla pracownic młodocianych czekoladki o wartości ok. 10 zł.,

- w dniu 8 kwietnia 2011 roku bony towarowe o wartości:

- po 200 zł – pracownicy i pełnomocnicy,

- po 190 zł- kierownicy i zastępcy, pracownicy samodzielni, brygadziści

- po 150 zł - dla pracowników na niepełnym etacie(3/4, 5/8),

- po 100 zł – dla pracowników na niepełnym etacie (1/2), pracownicy znajdujący się w okresie wypowiedzenia proporcjonalnie do przepracowanego okresu.

Pracownicy nowozatrudnieni otrzymali paczki żywnościowe o wartości ok. 50 zł.

- w dniu 21 listopada 2011 roku bony towarowe o wartości:

- po 400 zł – pracownicy i pełnomocnicy,

- po 395 zł - kierownicy i zastępcy, pracownicy samodzielni, brygadziści

Pracownicy na niepełnym etacie otrzymali bony proporcjonalnie w zaokrągleniu do 5 zł, a pracownicy młodociani – paczki żywnościowe o wartości ok. 20 zł, pracownicy na urloпах bezpłatnych – 80% należnego świadczenia rzeczowego.

Płatnik składek w 2012 roku przyznał:

- w dniu 1 lutego 2012 roku pracownikom Spółdzielni zatrudnionym na dzień 1 lutego 2012 roku paczki o wartości ok. 30 zł,

- w dniu 8 marca 2011 roku dla pracownic Spółdzielni z okazji Dnia Kobiet świadczenie rzeczowe o wartości 50 zł dla pracownic zatrudnionych przed 1 lutego 2012 roku i pracujących na dzień 8 marca 2012 roku, dla pracownic zatrudnionych po 1 lutego 2012 roku upominek o wartości 15 zł, dla pracownic młodocianych czekoladki o wartości ok. 10 zł.,

- w dniu 15 marca 2012 roku bony towarowe o wartości:

- po 200 zł –dla pracowników i pełnomocników,

- po 190 zł- dla kierowników i zastępców, pracowników samodzielnych, brygadzystów,

- po 175 zł - dla pracowników na niepełnym etacie(7/8),

- po 150 zł - dla pracowników na niepełnym etacie (3/4),

- po 125 zł - dla pracowników na niepełnym etacie (5/8),

- po 100 zł - dla pracowników na niepełnym etacie (1/2),

- po 100 zł – dla pracowników znajdujących się w okresie wypowiedzenia proporcjonalnie do przepracowanego okresu.

Pracownicy nowozatrudnieni otrzymali paczki żywnościowe o wartości ok. 50 zł.

- w dniu 10 sierpnia 2012 roku świadczenia rzeczowe o wartości po 150 zł, dla pracowników zatrudnionych na dzień 1 kwietnia 2012 roku i pracujących na dzień 10 sierpnia 2012 roku. Pracownicy zatrudnieni na niepełnym etacie otrzymali świadczenie rzeczowe proporcjonalnie do zatrudnienia, w zaokrągleniu do 5 zł.

- w dniu 23 listopada 2012 roku świadczenia rzeczowe o wartości:

- po 300 zł –dla pracowników i pełnomocników,

- po 295 zł- dla kierowników i zastępców, pracowników samodzielnych, brygadzystów,

Świadczenia rzeczowe otrzymali pracownicy zatrudnieni;

- od 2 stycznia 2012 roku, pracujący na dzień 30 listopada 2012 roku -100 %należnego świadczenia rzeczowego,

- na dzień 30 listopada 2012 roku, a pracujący powyżej 6 miesięcy – 60% należnego świadczenia rzeczowego,

- od 1 lipca 2012 roku, a pracujący na dzień 30 listopada 2012 roku – świadczenie rzeczowe o wartości 120 zł.

Pracownicy na niepełnym etacie otrzymali bony proporcjonalnie do zatrudnienia w zaokrągleniu do 5 zł, a pracownicy młodociani – świadczenia rzeczowe o wartości 20 zł, pracownicy na urloпах bezpłatnych – 80% należnego świadczenia rzeczowego.

Płatnik składek w 2013 roku przyznał:

- w dniu 1 lutego 2012 roku pracownikom Spółdzielni zatrudnionym na dzień 1 lutego 2012 roku z okazji Dnia Handlowca bon o wartości 60 zł.

Pracownicy na niepełnym etacie otrzymali bony proporcjonalnie do zatrudnienia w zaokrągleniu do 5 zł.

O tym, jakie świadczenia miały być wypłacane pracownikom w danym roku, decydowała działająca w (...) w C. komisja socjalna zbierająca się raz na kwartał, a Zarząd Spółdzielni zatwierdzał decyzje komisji.

Pracownicy (...) C., w tym M. T., E. W., J. W., K. P. i K. W. nie składały – w odniesieniu do świadczeń objętych przedmiotowymi decyzjami – pisemnych wniosków o przyznanie świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Zgłoszenie o przydział świadczenia lub usługi pracownicy płatnika składali ustnie. Pracownicy płatnika składali komisji socjalnej raz w roku - do końca lutego, oświadczenia o swojej sytuacji materialnej i życiowej.

Komisja socjalna działająca w (...) C., nie przedstawiała Zarządowi Spółdzielni, który administruje ZFŚS imiennych list pracowników, którym miałyby przysługiwać pomoc z funduszu, nie przedstawiała propozycji kwoty przysługującej pracownikom do wypłaty, nie posiadała wiedzy w jakiej wysokości świadczenia będą przysługiwały. Komisja na posiedzeniach omawiała jedynie sytuację pracowników, a następnie informowała Zarząd o potrzebie przyznania pomocy. Informacja ta przekazywana była w formie ustnej, z posiedzeń komisji nie były sporządzane protokoły.

Zarząd Spółdzielni przyznał pracownikom w latach 2009 – 2013 świadczenia, w kwotach przypisanych dla poszczególnych stanowisk pracy. Podejmując decyzję o przyznaniu pomocy poszczególnym pracownikom, Zarząd Spółdzielni kierował się wysokością zarobków osiąganym przez pracownika na zajmowanym przez niego stanowisku, nie badał sytuacji rodzinnej, materialnej i życiowej pracowników.

Zainteresowane w sprawie K. P. M. T., K. W. i J. W. w związku z przyznawaniem świadczeń z ZFŚS, składały co roku oświadczenia o swoim stanie rodzinnym, majątkowym. Zainteresowane otrzymały bony w okresie Świąt Bożego Narodzenia i Wielkanocy.

Sąd Okręgowy zważył, iż przedmiotem postępowania była wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne zainteresowanych w latach 2009-2012, w szczególności okoliczność, czy oskładkowaniu podlegać powinny świadczenia rzeczowe o określonej wartości pieniężnej oraz bony towarowe sfinansowane przez płatnika ze środków pochodzących z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i wydane zainteresowanym w okresach objętych spornymi decyzjami.

Okoliczności faktyczne poszczególnych spraw w zasadzie były między stronami bezsporne. Zakład Ubezpieczeń Społecznych ani nie kwestionował faktu, że środki objęte przedmiotowymi decyzjami pochodziły z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i miały charakter świadczeń rzeczowych o określonej wartości pieniężnej oraz bonów towarowych, ani nie negował okoliczności, że wartość tych świadczeń przyznawanych poszczególnym pracownikom była zróżnicowana. W ocenie ZUS wypłaty z funduszu nie miały jednak charakteru socjalnego, na co wskazywać miał fakt, że pracodawca przed ustaleniem wysokości bonów dla poszczególnych pracowników nie badał szczegółowo ich sytuacji życiowej i rodzinnej, od której uzależniać powinien wysokość wypłacanych świadczeń.

Sąd I instancji wskazał, że zgodnie z treścią przepisu art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity Dz.U. nr 11, poz. 74 z 2007 r. z późn. zm.; przepis w zacytowanym niżej brzmieniu miał zastosowanie w całym okresie objętym zaskarżonymi decyzjami), podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1-3 i pkt 18a stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9 i 10, z zastrzeżeniem ust. 1a i 2, ust. 4 pkt 5 i ust. 12. Zgodnie natomiast z art. 23 ust. 1 i 7 ustawy z dnia 23 stycznia 2003 r. o powszechnym ubezpieczeniu w NFZ (Dz.U Nr 45 poz. 391) i art. 81 ust. 1 i 6 zastępującej tę ustawę ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe.

Ogólna definicja przychodu zawarta jest w przepisie art. 4 pkt 9 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, gdzie wskazano, że pod tym pojęciem należy rozumieć przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy... Przychodami są więc otrzymane lub postawione do dyspozycji podatnika w roku kalendarzowym pieniądze i wartości pieniężne oraz wartość otrzymanych świadczeń w

naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.). Zgodnie zaś z art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 roku o podatku dochodowym od osób fizycznych, za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

W tej sytuacji, w ocenie Sądu Okręgowego, koniecznym było ustalenie, czy owe świadczenia miały charakter pomocy socjalnej udzielanej pracownikom, czy też były dodatkowym ich przychodem wynikającym ze stosunku pracy, a co za tym idzie stanowiły podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Do dokonania owego ustalenia konieczne było przeanalizowanie przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jednolity Dz. U. z 1996 r., nr 70, poz. 353) i dokonanie oceny, czy pracodawca prawidłowo realizował jej postanowienia.

Sąd Okręgowy wskazał, że ustawa ta w art. 2 ust. 1 pkt 1 definiuje działalność socjalną, wskazując że należy pod tym pojęciem rozumieć usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej - rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.

Zdaniem Sądu I instancji na gruncie tylko tej definicji (ocenianej w oderwaniu od pozostałych przepisów ustawy) można byłoby więc teoretycznie uznać, że wydanie pracownikom bonów towarowych jest formą udzielania pomocy materialno - rzeczowej, o jakiej mowa w tym przepisie. Takie rozumowanie pomijałoby jednak podstawową zasadę dysponowania środkami funduszu, określoną w art. 8 ust. 1 omawianej ustawy. Zgodnie z jej treścią przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z funduszu powinny być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Przepis ten nie przewiduje w tym zakresie żadnych wyjątków i nawet regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady. Pogląd taki znajduje bowiem oparcie w treści ustępu 2 art. 8, zgodnie z którym w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych pracodawca określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków Funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej. Natomiast pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów. Treść powyższej regulacji uzasadnia zatem tezę, że pracodawca nie może ustalić warunków przyznawania ulgowych świadczeń i ich wysokości z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w ust. 1 tego przepisu, tej mianowicie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu są uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie upoważnia więc do tworzenia takich zasad podziału środków funduszu socjalnego, które pozostawałyby w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1; ten zaś przepis wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych.

W konsekwencji, w ocenie Sądu Okręgowego, świadczenia wypłacone przez pracodawcę z pominięciem owej zasady podstawowej, nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne, a jeżeli tak, to nie mogą korzystać z uprawnień przyznanych tym świadczeniom przez system ubezpieczeń społecznych. Taka sytuacja wystąpiła właśnie w niniejszej sprawie.

Sąd Okręgowy wyjaśnił, że mając na względzie tak specyfikę postępowania w sprawach ubezpieczeń społecznych, jak i fakt, iż w przedmiotowej sprawie pomiędzy stroną powodową a organem rentowym powstał spór dotyczący wysokości podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne – Sąd Okręgowy uznał, iż przy

rozstrzygnięciu niniejszej sprawy zasadnicze znaczenie winna znaleźć zasada wyrażona w art. 6 k.c., zastosowana odpowiednio w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Przenosząc powyższą regułę na grunt niniejszego sporu, Sąd Okręgowy przyjął, że to odwołująca się, zaprzeczając twierdzeniom organu ubezpieczeniowego, który na podstawie przeprowadzonego postępowania kontrolnego dokonał niekorzystnych dla niej ustaleń, winna w postępowaniu przed sądem nie tylko podważyć trafność poczynionych w ten sposób ustaleń dotyczących obowiązku ubezpieczeń społecznych, ale również, nie ograniczając się do polemiki z tymi ustaleniami, wskazać na okoliczności i fakty znajdujące oparcie w materiale dowodowym, z których możliwym byłoby wyprowadzenie wniosków i twierdzeń zgodnych z jej stanowiskiem reprezentowanym w odwołaniu od decyzji.

Tak określone mu obowiązkowi, w ocenie Sądu Okręgowego, płatnik jednak nie sprostął, albowiem w toku procesu, jak również wcześniej, w toku postępowania przed organem rentowym, nie zostało wykazane, że w istocie przyznając świadczenia z ZFŚS pracodawca kierował się kryteriami, o jakich mowa w art. 8 ust. 1 ustawy. W przedmiotowej sprawie płatnik wnioski dowodowe ograniczył jedynie do dowodów z dokumentów, które były uprzednio przedmiotem kontroli i zawarte zostały w dokumentacji organu, nie przejawiając żadnej dalszej inicjatywy dowodowej.

Zasady korzystania z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych u płatnika w latach 2009 – 2012, były regulowane Regulaminem z 2003 roku oraz aneksami z 2007 i 2008 roku, uchwalonymi przez (...) w C.. Osobami uprawnionymi do korzystania z ZFŚS u płatnika na podstawie ww. Regulaminu i aneksów byli pracownicy oraz członkowie ich rodzin, a także emeryci i renciści, członkowie rodzin pracowników, pracownicy sezonowi oraz pracownicy młodociani. Regulamin ten w § 4 wymienia świadczenia, na sfinansowanie lub dofinansowanie których mogą być przeznaczone środki z ZFŚS, a w § 8 wskazuje kryteria przyznawania tych świadczeń - przyznanie pomocy rzeczowej i finansowej przewidziano dla osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, a przyznanie bonów towarowych i paczek przewidziano z okazji różnych świąt, imprez okolicznościowych. Podstawą przyznania świadczeń z Funduszu było złożenie na piśmie do 28 lutego danego roku - zgłoszenia o przydział odpowiedniego świadczenia lub usługi oraz oświadczenia i dochodzie netto z poprzedniego roku na 1 członka w rodzinie.

Analizując zgromadzony w sprawie materiał dowodowy Sąd Okręgowy uznał, że w rozpatrywanym przypadku płatnik składek przed przyznaniem spornych świadczeń z ZFŚS nie badał i nie ustalał, jaka jest sytuacja życiowa, rodzinna i materialna pracowników, którym te świadczenia przyznawał, skoro świadczenia te przyznawano niemal wszystkim pracownikom (z wyjątkiem pracowników w okresie wypowiedzenia, pracowników przebywających na urloпах bezpłatnych, na urlopie wychowawczym oraz uczniów praktycznej nauki zawodu), a jedynym kryterium różnicującym kwotę świadczenia była długość zatrudnienia poszczególnych pracowników w (...) oraz zajmowane stanowisko (wysokość świadczenia uzależniona była od długości zatrudnienia na dzień przyznawania świadczeń, od tego czy pracownik był pracownikiem sezonowym, czy młodocianym). Powyższe jednoznacznie wynikało ze znajdujących się w aktach sprawy decyzji Zarządu Spółdzielni o przyznaniu świadczeń rzeczowych i bonów towarowych.

Brak jest w świetle przedstawionej przez płatnika dokumentacji jakichkolwiek danych określających, czy i na jakiej podstawie płatnik dokonywał różnicowania sytuacji pracowników. Nadto z zeznań samego płatnika - S. P. złożonych do protokołu w toku postępowania przed organem rentowym oraz w toku postępowania sądowego wynika, iż z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych płatnik wypłacał bony towarowe i świadczenia rzeczowe na określone kwoty, nie badając wcześniej sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej pracowników.

Przyznanie bonów i świadczeń rzeczowych następowało wyłącznie na podstawie decyzji Zarządu Spółdzielni, co potwierdzone zostało przez świadka U. B.. Świadek zeznała, że komisja socjalna funkcjonująca u płatnika przyjmowała, że wszyscy pracownicy ze względu na niskie zarobki są w trudnej sytuacji materialnej, jednak komisja nie sporządzała imiennej listy pracowników ewentualnie uprawnionych do świadczenia z funduszu oraz nie posiadała wiedzy, w jakiej wysokości świadczenia będą przysługiwały. Informowała ona jedynie zarząd spółdzielni, że istnieje potrzeba wypłaty świadczeń, a decyzję w tym przedmiocie podejmował zarząd, kierując się zajmowanym przez pracownika stanowiskiem, stażem jego pracy oraz podstawą zatrudnienia.

W oparciu o zgromadzone środki dowodowe Sąd I instancji ustalił nadto, że pracownicy płatnika przed przyznaniem świadczeń z ZFŚS, nie składali pisemnego wniosku o wypłatę świadczenia, choć z aneksu do Regulaminu z 1 lutego 2008 roku wynika taki obowiązek. Stanowisko powyższe potwierdzone zostało przez zainteresowane w sprawie M. T., J. W., K. P. i K. W., które zeznały, że nigdy nie zgłaszały wniosku o wypłatę świadczenia z funduszu, a jedynie raz w roku (nie w każdym roku) składały pracodawcy oświadczenie o dochodach na 1 członka rodziny. Natomiast sama okoliczność złożenia przez pracowników płatnika do końca lutego każdego roku oświadczeń, o dochodach na 1 członka rodziny, nie działa na korzyść pracodawcy i nie przesądza, że spełnił kryteria przyznania świadczeń wskazane w art. 8 ustawy o świadczeniach z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, albowiem nie ocenił łącznie wszystkich kryteriów, które winna spełniać osoba starająca się o wypłatę świadczenia.

W ocenie Sądu Okręgowego z powyższego w sposób jednoznaczny wynika, że pracodawca przyznając sporne świadczenia nie stosował się do treści obowiązującego u niego regulaminu, albowiem w żaden sposób nie analizował i nie uwzględniał tego, ile osób prowadzi z danym pracownikiem gospodarstwo domowe, ile osób pozostaje na jego utrzymaniu, jaki jest jego majątek, jakie osiąga dodatkowe dochody, czy i w jakiej wysokości dochody osiągają pozostali członkowie jego rodziny, czy korzystają z pomocy socjalnej, jakie są ich koszty utrzymania. Sąd I instancji zwrócił uwagę, że dopiero zebranie tego typu informacji i uwzględnienie uzyskanych danych przy ustalaniu osób, którym świadczenia przysługują w oparciu o te kryteria, umożliwiłoby uznanie, iż świadczenia te przyznane zostały zgodnie z przepisami ustawy i regulaminem i stanowią świadczenia socjalne. Dokonanie podziału środków Funduszu bez uwzględnienia ww. danych, jest naruszeniem przepisu art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Sąd Okręgowy przypomniał, że podstawowym kryterium dysponowania środkami funduszu określonym w art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, jest kryterium oparte na ocenie sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Jest to tzw. kryterium socjalne, którego przyjęcie przez ustawodawcę prowadzi do wniosku, że jest wykluczone przyznawanie świadczeń z Funduszu ogółowi zatrudnionych. Doświadczenie życiowe pokazuje bowiem, że jest mało prawdopodobne, by dwie lub więcej osób uprawnionych stale pozostawało w jednakowej szczególnej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, a tylko taka (lub bardzo zbliżona) pozwalałaby na przyznanie świadczeń całej grupie pracowników w jednakowych wysokościach. Tym bardziej więc możliwość taką należy wyłączyć, gdy jednakowo uprawnionymi jest kilka, kilkanaście czy kilkadziesiąt osób.

Podkreślił Sąd I instancji, że o ile socjalny charakter świadczenia nie zależy od sposobu analizy sytuacji materialnej, rodzinnej lub życiowej uprawnionych do korzystania z ZFŚS, o tyle zawsze zależy on od wyniku tej analizy. Płatnik może w różny sposób analizować sytuację pracowników, ale wynik tej analizy musi doprowadzić do wypracowania kryterium socjalnego, czyli takiego, które będzie dostosowane do sytuacji rodzinnej, życiowej i materialnej pracowników, czego w niniejszej sprawie zabrakło.

Sąd Okręgowy nie negował przy tym, że działający w imieniu płatnika składek S. P. i świadek U. B. posiadali ogólną wiedzę na temat sytuacji materialnej i rodzinnej pracowników, jednakże nie była to wiedza pełna i z pewnością nie dotyczyła ona wszystkich pracowników. Posiadanie ogólnej wiedzy o sytuacji materialnej i osobistej większości pracowników, nie zwalniało zatem pracodawcy z obowiązku każdorazowego indywidualnego analizowania sytuacji każdego pracownika przed przyznaniem pomocy z ZFŚS. Kryterium socjalne powinno być badane w odniesieniu do każdego konkretnego pracownika, bo świadczenia przyznawane są konkretnym osobom. Nie wystarczą więc dla przyznania świadczeń ogólne stwierdzenia, że znana była pracodawcy sytuacja pracowników i ich niezbyt wysokie zarobki. Sytuacja materialna i osobista pracowników z natury rzeczy ma charakter dynamiczny i zmienny, co powinno znaleźć odzwierciedlenie w zróżnicowaniu pomocy przyznawanej każdego roku pracownikom z Funduszu. Indywidualna analiza sytuacji pracownika powinna być przeprowadzona każdorazowo i szczegółowo przed przyznaniem świadczeń z ZFŚS, co w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Ważne jest bowiem, aby przed przyznaniem świadczenia z Funduszu pracodawca rzeczywiście uzależnił samo przyznanie świadczenia, a następnie jego wysokość od sytuacji socjalnej pracownika. Nie ma przy tym żadnego znaczenia okoliczność, że świadczenia uznane przez

pracodawcę za świadczenia socjalne były zróżnicowane, skoro zróżnicowanie nie wynikało z kryterium socjalnego, a zależne było od zajmowanego przez pracownika stanowiska pracy, podstawy zatrudnienia i długości stażu.

Nadto Sąd Okręgowy podkreślił, że pracodawca nie ma obowiązku przyznawania świadczeń socjalnych wszystkim pracownikom, taki obowiązek nie wynika z ustawy. Nie powinno zatem budzić wątpliwości, że świadczenia z funduszu powinni uzyskiwać ci pracownicy, których sytuacja socjalna jest najgorsza, a ci których sytuacja życiowa, rodzinna i materialna została uznana za dobrą, mogą otrzymać z tego funduszu świadczenia w niższej wysokości, ale też mogą ich w ogóle nie otrzymać. Fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach.

W ocenie Sądu I instancji przyznanie świadczeń z ZFŚS niemal wszystkim pracownikom i zróżnicowanie ich wysokości jedynie według zajmowanego przez pracownika stanowiska pracy, podstawy zatrudnienia i długości stażu skutkuje uznaniem, że wypłacone świadczenia nie mogą być ocenione w sensie prawnym jako świadczenia socjalne.

Apelację od wyroku złożył płatnik składek, którą oparł na następujących podstawach:

I. błąd w ustaleniach przyjętych za podstawę orzeczenia, polegający na:

a) bezpodstawnym przyjęciu, jakoby sporne świadczenia zostały przyznane niezgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie gospodarowania Zakładowym Funduszem Świadczeń Socjalnych, w szczególności jakoby płatnik przed przyznaniem świadczeń socjalnych zaniechał indywidualnej oceny sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej pracowników oraz wydawał świadczenia bez złożenia przez uprawnionych pracowników odpowiednich wniosków;

b) bezpodstawnym uznaniu, że świadczenia nie miały charakteru świadczeń socjalnych, a w dalszej kolejności uznaniu, że stanowiły dodatkowy przychód pracowników wynikający ze stosunku pracy, przez co należało zaliczyć je do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne;

c) bezpodstawnym przyjęciu – z powołaniem się przez Sąd wyłącznie na zasady doświadczenia życiowego – iż niemożliwe jest, aby kilka osób stale pozostawało w szczególnie trudnej sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej, tj. sytuacji uprawniającej poszczególnych pracowników zatrudnionych u płatnika składek do uzyskania świadczeń socjalnych, podczas gdy sytuacja materialna pracowników płatnika składek, jak również specyfika rynku, na którym działa płatnik składek w pełni uzasadnia twierdzenie odwrotne, w konsekwencji czego doszło do:

II. obrazy prawa materialnego, w szczególności zaś przepisów:

a) art. 8 ust. 1 i ust. 2 w zw. z art. 2 pkt 1 ustawy z 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na:

- przyjęciu, że sporne świadczenia dokonywane przez płatnika składek na rzecz pracowników nie miały charakteru socjalnego;

- przyjęciu, że płatnik składek przyznał ubezpieczonym sporne świadczenia z funduszu bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku oraz poza trybem wynikającym z Regulaminu ZFŚS;

b) § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że świadczenia sfinansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach ZFŚS podlegają zaliczeniu do podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia;

c) art. 8 ust. 1 i 2 ustawy o z.f.ś.s. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że kryterium socjalne określone w ustawie wyklucza przyznanie świadczeń z z.f.ś.s. ogółowi zatrudnionych u

płatnika pracowników, przy jednoczesnym pominięciu analizy kondycji rynku, na którym płatnik składek rzeczywiście funkcjonuje, podczas gdy zakaz taki nie tylko nie wynika z treści ustawy, lecz również stanowiłby zaprzeczenie ratio legis instytucji świadczeń o charakterze socjalnym przyznawanych pracownikom płatnika z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, a sytuacja gospodarcza panująca na obszarze funkcjonowania płatnika składek w pełni uzasadnia twierdzenie, iż pracodawca przy wykorzystaniu środków zgromadzonych w z.f.ś.s. powinien służyć dążeniu do poprawy sytuacji materialnej większej liczby pracowników płatnika;

d) art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 w zw. z art. 4 pkt 9 ustawy z 13 października 1998 r.

o systemie ubezpieczeń społecznych, art. 81 ust. 1 i 6 ustawy z 27 sierpnia 2004 r.

o świadczeniach z opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 oraz art. 2 pkt 1 ustawy o z.f.ś.s., a także w zw. z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że sporne świadczenia stanowiły przychód, który winien być wzięty pod uwagę przy ustalaniu podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe oraz zdrowotne;

e) art. 6 k.c. w zw. z art. 8 ust. 1 i 2 oraz art. 10 ustawy o z.f.ś.s. poprzez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegające na uznaniu, że to na płatniku składek ciążył obowiązek udowodnienia, że sporne świadczenia miały charakter socjalny oraz że zostały przyznane zgodnie z zasadami określonymi w Regulaminie z.f.ś.s., podczas, gdy ze specyfiki postępowania wszczętego przez płatnika składek na skutek dalece nieprawidłowych decyzji organu rentowego, jak również ze względu na oczywiście władczy charakter działania tego organu, to właśnie na Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych ciążył obowiązek udowodnienia okoliczności uzasadniających twierdzenie, iż sporne świadczenia nie miały charakteru socjalnego, jak również okoliczności, że świadczenia te zostały przyznane zatrudnionym z naruszeniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz zasad określonych w Regulaminie z.f.ś.s. obowiązującym u płatnika;

f) jedynie z najdalej posuniętej ostrożności procesowej – art. 5 kc. poprzez pominięcie okoliczności, że działanie organu rentowego w sposób oczywisty polegało na czynieniu z przysługującym mu prawa użytku w sposób sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa oraz z zasadami współzycia społecznego;

III. naruszenia prawa procesowego mającego istotny wpływ na wynik sprawy,

w szczególności zaś przepisu art. 233 § 1 i 2 k.p.c. wynikającego z wadliwej oceny materiału dowodowego sprawy oraz braku koniecznej wszechstronności przy jego rozważaniu, w szczególności w aspekcie dotyczącym oceny sposobu przeprowadzenia przez płatnika składek badania sytuacji materialnej, życiowej i rodzinnej pracowników, a także zgłaszania przez pracowników płatnika potrzeb przyznania świadczeń socjalnych.

Przywołując wskazane wyżej podstawy apelacyjne płatnik wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku przez rozstrzygnięcie zgodne z żądaniem wyrażonym w odwołaniu płatnika składek od decyzji organu rentowego dotyczących poszczególnych ubezpieczonych, przy jednoczesnym obciążeniu organu rentowego kosztami dotychczasowego postępowania oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz płatnika składek kosztów procesu za postępowanie apelacyjne, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja płatnika jest zasadna.

Oceniając ponownie materiał dowodowy zgromadzony w sprawie i dokonując jego subsumcji do przepisów prawa, Sąd Apelacyjny uznał za zasadne wydanie wyroku reformatoryjnego. Przy niespornej podstawie faktycznej Sąd Apelacyjny nie podzielił oceny prawnej dokonanej przez Sąd Okręgowy w zakresie, w jakim Sąd ten przyjął, że (...) C. przyznając zainteresowanemu świadczenia z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, nie kierowała się kryteriami, o jakich mowa w art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t.j. Dz. U. z 2012 r.,

poz. 592 ze zm.). Sąd odwoławczy uznał, że świadczenia w postaci bonów towarowych nie stanowiły podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanych.

Zgodnie z treścią wskazanego art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s., przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Podkreślenia wymaga, że ustawa nie nakazuje pracodawcy formułowania określonych kryteriów, nie formułuje też procedury dysponowania środkami funduszu, pozostawiając te kwestie dobrowolnej decyzji pracodawcy. Stawia jedynie wymóg uzależniania świadczeń z funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej (nie zaś osoby uprawnionej i jej rodziny lub rodziny osoby uprawnionej) oraz wymóg określenia zasad i warunków korzystania ze środków funduszu. Ustawa o z.f.ś.s. wyklucza tworzenie zasad podziału funduszu w sprzeczności z art. 8 ust. 1 – jest to przepis bezwzględnie obowiązujący.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny uznał, że stosownie do granic zakreślonych przepisem art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s., (...) C. – wbrew twierdzeniom organu rentowego – prawidłowo dokonała samodzielnego sprecyzowania kryteriów socjalnych dla potrzeb przyznawania świadczeń z z.f.ś.s.

Sąd Apelacyjny wskazuje, że z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie bezspornie wynika, że w (...) C. od 30 grudnia 2003 r. obowiązywał regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, który określał zasady dysponowania środkami przeznaczonymi na cele socjalne. Realizacja postanowień regulaminu w praktyce wyglądała w ten sposób, że raz do roku pracownicy spółdzielni składali oświadczenia o swojej sytuacji rodzinnej, majątkowej i życiowej, po czym działająca w (...) C. komisja socjalna analizowała indywidualnie sytuację każdego z pracowników. Przyjęto, że świadczenie z z.f.ś.s. mogło zostać przyznane pracownikowi dopiero wówczas, gdy nie osiągał on progu dochodów określonego jako maksymalny, który ustalano w wysokości przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia netto. Tak ustalone kryterium stanowiło podstawę ostatecznej decyzji o zakwalifikowaniu bądź niezakwalifikowaniu pracownika do przyznania bonów towarowych, o czym ostatecznie decydował zarząd spółdzielni jako dysponent funduszu, co też wynikało z zapisu regulaminu. Wartość bonów różnicowano w zależności od zajmowanego stanowiska oraz uzyskiwanych na nim wynagrodzeń, przy czym ustalone różnice nie były znaczące, kwoty rzędu 20-30 zł, ale też należy zauważyć, że wartość bonów była niska. Rozdysponowanie środków dokonywało się następnie według zasady, im niższe zarobki na danym stanowisku pracy, tym wyższa wartość przyznanego bonu towarowego.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przedstawiona procedura ustalania warunków realizacji świadczeń z z.f.ś.s. jest dopuszczalna w świetle przepisów ustawy o ZFŚS. Przyjęte przez płatnika kryteria w postaci progu finansowego, od którego uzależnione było przyznanie świadczenia (przeciętne miesięczne wynagrodzenie netto) oraz progu stanowiskowego, który różnicował wypłatę świadczeń, w zależności od finansowej rangi danego stanowiska, były kryteriami jasnymi, czytelnymi i weryfikowalnymi. Kryterium dochodowe poszczególnych grup pracowników stanowiło realną i uchwytą przesłankę różnicowania świadczeń. Pracownicy dzieleni byli na grupy, w zależności od wysokości wynagrodzenia i ten kto zarabiał mniej dostawał najwięcej z Funduszu, ten kto zarabiał więcej otrzymywał mniej. Tak ustalone kryterium kwalifikacyjne w ocenie Sądu Apelacyjnego było prawidłowe. Nie bez znaczenia dla sprawy pozostawało również ustalenie, że zarobki znakomitej większości pracowników były bardzo niskie, kształtowały się na poziomie znacznie odbiegającym od przeciętnego krajowego wynagrodzenia, co Sąd Okręgowy całkowicie zbagatelizował. Dlatego też należało uznać za racjonalne przyjęcie przez płatnika, jako kryterium różnicującego sytuację materialną pracowników- zajmowane stanowisko- z podkreśleniem, że jedynie w aspekcie finansowym wynikającym z wynagrodzenia. Należy przy tym podkreślić, że na tle obowiązującej regulacji prawnej nie można racjonalnie wartościować, co uczynił organ rentowy, które kryterium jest lepsze, czy też bardziej uprawnione do stosowania. Nie można bowiem stanowczo twierdzić, że jedynym słusznym kryterium jest dochód całej rodziny, czy też wielodzietność. Tego rodzaju wnioskowanie stanowiłoby niedopuszczalną prawnie nadinterpretację przepisów ustawy i wydawanych na jej podstawie aktów prawa wewnątrzzakładowego. Istotne bowiem jest, by pracodawca realizując cele socjalne świadczenia przyjął jako przesłankę ich przyznania kryterium socjalne, a to może zostać wyznaczone również przez dochód osiągnięty przez uprawnionych pracowników na danym stanowisku pracy, co też płatnik składek uczynił.

Wobec powyższego stwierdzić należy, że organ rentowy nie miał racji twierdząc, iż płatnik przyznając bonusy nie kierował się sytuacją socjalną pracowników. Tym samym nie można również podzielić poglądu Sądu Okręgowego, który uznał, że płatnik nie wykazał, aby przyznanie bonów uzależnione było od sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej pracowników, w myśl art. 8 ust. 1 ustawy o z.f.ś.s. Z uzasadnienia rozstrzygnięcia zdaje się wynikać, że konstatacja Sądu pierwszej instancji zasadniczo oparta została na stwierdzeniu braku ustalenia kryterium typowego, tj. niskiego dochodu na osobę w rodzinie, co w ocenie Sądu Apelacyjnego nie może jednak mieć rozstrzygającego znaczenia. Należy podkreślić, że obowiązek przyjęcia jednego rodzajowo kryterium nie wynika w żaden sposób z przepisów. Wręcz przeciwnie, przepisy ustawy o z.f.ś.s. dopuszczają możliwość samodzielnego ustalenia kryteriów, od których uzależnione jest przyznanie świadczenia. Ustawodawca nie określił kryteriów, wedle których pracodawca weryfikować ma sytuację rodzinną, materialną i życiową swoich pracowników, pozostawiając tę kwestię dyspozycji pracodawcy i pracowników. Zatem weryfikując przedmiotowo prawidłowość decyzji organu rentowego, który dokonał przekwalifikowania świadczenia socjalnego na przychód, sąd ma obowiązek przeanalizować każdy przypadek w odniesieniu do indywidualnych okoliczności wynikających z realiów działalności konkretnego płatnika.

Nadto wskazać należy, że Sąd Okręgowy bezzasadnie pominął treść § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz.U. 1998 nr 161 poz. 1106 z późn. zm.), który wyłącza z podstawy wymiaru składek świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Regulacja § 2 pkt 19 rozporządzenia jednoznacznie definiuje, że kwalifikacja prawna przychodu podlegającego wyłączeniu jest determinowana celem jego przeznaczenia i źródłem pochodzenia, i nie definiuje żadnych innych przesłanek. Jeśli więc świadczenia finansowane są ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach z.f.ś.s., to nie są one wliczane do podstawy wymiaru składek, gdyż mieszczą się w dyspozycji tegoż przepisu. Wskazana podstawa materialnoprawna przekonuje więc, że rzeczą organu rentowego jest przede wszystkim analiza celów socjalnych i źródeł ich finansowania. Wadliwe jest przy tym założenie, aby wskazany cel socjalny utożsamiać wyłącznie z określonymi kryteriami przyznawania świadczeń socjalnych, a przez to, aby przyznać organowi rentowemu uprawnienie do weryfikacji kryteriów socjalnych przyjętych przez płatnika. Uprawnienie takie w żadnym razie nie wynika z przytoczonych podstaw prawnych. W przekonaniu Sądu Apelacyjnego obowiązujące w tej mierze regulacje (przede wszystkim cytowany § 2 pkt 19 rozporządzenia) wyraźnie sprowadzają uprawnienia kontrolne organu rentowego jedynie do ustalenia, czy istnieje w regulaminie ZFŚS podstawa sfinansowania określonych świadczeń, czy świadczenia te mają w istocie charakter socjalny oraz sprawdzenia, czy środki rzeczywiście pochodzą z funduszu świadczeń socjalnych. Stanowisko to jest konsekwentnie prezentowane w licznych orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Szczecinie m.in. w wyrokach z 11 października 2012 r. (III AUa 539/12); z 4 grudnia 2012 r. (III AUa 570/12), czy z 17 stycznia 2013 r. (III AUa 647/12). W tym przedmiocie wypowiedział się również Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 lutego 2016 r. (II UK 37/15, LEX nr 2019546), wskazując, że w zakresie kompetencji organu rentowego mieści się stosowanie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r., zwłaszcza w odniesieniu do wymierzania i pobierania składek. Przepisy dotyczące świadczeń z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie są przepisami z zakresu ubezpieczeń społecznych, jak również świadczenia z tego funduszu nie są świadczeniami ubezpieczeniowymi, a w związku z tym nie są objęte kompetencjami, o których mowa w art. 83 ust. 1 pkt 4 i 5 oraz art. 86 ust. 2 pkt 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Z ustaleń sprawy wprost wynika, że środki wydatkowane w formie bonów towarowych i świadczeń rzeczowych zostały wypłacone przez płatnika z zasobów z.f.ś.s. i miały zaspokoić potrzeby pracowników związane m.in. ze zwiększonymi wydatkami świątecznymi, a więc z założeniami celami socjalnymi. Należy zwrócić uwagę, że organ rentowy nie kwestionował okoliczności, że pomoc w postaci zwiększonych wydatków na święta mieści się w ramach pomocy socjalnej w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy o z.f.ś.s., zaś sporne świadczenia zostały wypłacone z funduszu świadczeń socjalnych, bowiem swoje zastrzeżenia skoncentrował wokół naruszenia procedury przyznawania świadczeń oraz rzeczywistych kryteriów przyznawania bonów w określonej wysokości, do czego nie miał pełnej kompetencji ustawowej.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, organ rentowy po to, by zakwestionować charakter prawny świadczeń realizowanych przez pracodawcę z z.f.ś.s., musi każdorazowo wykazać, że w istocie nie były to świadczenia socjalne, ponieważ nie

realizowały celu socjalnego, ale stanowiły ukrytą formę przychodu. Organ rentowy nie może w tym zakresie działać dowolnie i odwoływać się do niezdefiniowanych ustawowo kryteriów posiadających jedynie formalny walor. Istotny jest bowiem nie formalny cel socjalny, lecz rzeczywisty. Można bowiem wyobrazić sobie sytuację, że realizowane świadczenie formalnie spełnia kryteria socjalne, bowiem jest obwarowane odpowiednią dokumentacją, lecz w istocie stanowi ukryty przychód. Orzecznictwo wypracowało klauzulę kryterium socjalnego, wywodząc ją z ustawy o z.f.ś.s., która ma wskazywać organowi rentowemu, kiedy można ewentualnie dokonywać weryfikacji realizacji tych świadczeń, niemniej w każdym przypadku należy sprawę analizować indywidualnie z odwołaniem do realiów funkcjonowania płatnika.

Zdaniem Sądu Odwoławczego w niniejszej sprawie nie można wywieść wniosku, że świadczenia świąteczne nie realizowały celu socjalnego i stanowiły ukrytą formę przychodu. Zakładowy fundusz miał w istocie źródło socjalne a płatnik przestrzegał procedury uruchamiania środków określonych w regulaminie z.f.ś.s. Stosowano kryteria związane z osobistą sytuacją pracowników, wynikające z jednej strony z tego, że po analizie corocznie składanych przez pracowników oświadczeń o sytuacji rodzinnej i majątkowej, przyjmowano przeciętne miesięczne wynagrodzenie, a z drugiej strony różnicowano przydział środków w zależności od wynagrodzenia uzyskiwanego na danym stanowisku.

W ocenie Sądu Apelacyjnego jest to wystarczające kryterium i mieści się w pojęciu ustawowego kryterium socjalnego. Jeżeli zatem pracodawca faktycznie spełnia przesłanki, wskazujące na to, że w ramach funkcjonowania zakładowego funduszu socjalnego realizowany był cel socjalny, nadto brano pod uwagę sytuację osobistą i majątkową pracownika oraz jednocześnie źródłem świadczeń były środki zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, w takich okolicznościach nie można było uznać, że świadczenia były ukrytą formą przychodu. Jedynie w sytuacji wykazania pozorności realizacji świadczeń ze środków socjalnych, będących w istocie ukrytą formą przychodu, możliwe jest ich ewentualne przekwalifikowanie przez organ rentowy i uznanie, że stanowią one podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne. W przedmiotowej sprawie organ rentowy nie zdołał wykazać takich okoliczności.

Tak argumentując Sąd Apelacyjny uznał apelację za uzasadnioną i na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w związku z art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżony wyrok oraz poprzedzające go decyzje w ten sposób, że w podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne M. T., K. C. zd. W., K. P., J. W. i E. W. nie uwzględnia się świadczeń finansowanych ze środków na cele socjalne.

O kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. i w związku z art. 108 § 1 k.p.c. Na orzeczoną kwotę 720 zł. składa się 5x60 zł tytułem kosztów zastępstwa za każdą sprawę w postępowaniu przed Sądem I instancji, 150 zł. tytułem opłaty od apelacji oraz 270 zł. tytułem kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie apelacyjne. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie było podstaw do przyznania kosztów za postępowanie odwoławcze odrębnie w każdej sprawie (czyli x5), ponieważ Sąd rozpoznawał jedną apelację od wyroku w połączonych sprawach, a nakład pracy pełnomocnika płatnika nie był pięciokrotnie wyższy niż w sprawie jednego zainteresowanego.